



Hoën van de Zwalmvallei

Het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) door SLE
is erkend door de Vlaamse overheid



Doel

Instandhouding lokaal ras

Eigenschappen

Herkomst Het hoën van de Zwalmvallei is een zeer recent ras dat gecreëerd werd door Frans Okerman uit Brakel in een poging om een hoenderras te kweken waarbij het geslacht van eendagskuikens meteen herkend zou kunnen worden aan de verschillende kleur van haantjes en hennetjes. Hij werd geïnspireerd door een experiment van de Amerikaanse onderzoekers Punnet en Pease uit 1930, waarin ze hadden geprobeerd om zelfseksende Campines te kweken, de zogenaamde *Cambar*. Als uitgangsrassen koos hij een combinatie van Goudbrakel hennen gekruist met enerzijds een Duitse Koekoekhaan en anderzijds een Vlaanderse Koekoekhaan. Na enkele jaren selecteren bewam Okerman een fraai, kleurrijk en fokzuiver verervend hoën met de nieuwe kleurslag goudpelkoekoek. Dat betekent dat naast de goudzwartgebande tekening zoals we die bijde Brakels aantreffen, tegelijk ook de geslachtsgebonden koekoektekening aanwezig is. In 2002 werd het hoën van de Zwalmvallei officieel erkend, maar vandaag kan het maar op een heel beperkte groep liefhebbers rekenen.



Hoën van de Zwalmvallei hen en haan

Algemeen voorkomen

Middelhoog gesteld landhoën met lange licht afhellende rug en bijna horizontaal gedragen vleugels. Het is tamelijk fors van bouw met goed geronde brede en diepe borst. De staartpartij is zeer goed ontwikkeld. De middelgrote enkele kam moet rechtop staan bij de haan en langs achter omvallen bij de hen. Qua type is het hoën van de Zwalmvallei bijna volledig gelijk aan de Brakelhoën. Naast de afwijkende kleur zijn andere verschillen met het Brakelhoën de lichtroze poten, de oranje ogen en een minder gepigmenteerde kop.

Eigenschappen

- levendig en vertrouwelijk van aard
- vliegt gemakkelijk en verkiest de vrije uitloop, al zijn ze ook goed te houden op een beperkte ruimte
- goed gehard en vroegrijp, neiging tot broeden komt weinig voor
- goede legsters, legt 180 witschalige eieren/jaar van ongeveer 60 gram
- het geslacht van de eendagskuikens kan vastgesteld worden aan de hand van de donskleur (zelfsexend). Eendagshennenkuikens hebben een donkerbruine donskleur met een witte kopvlek, eendagshaantjes hebben een lichte donskleur

Uiterlijk haan

- **kam:** enkel, middelgroot en recht met 4 tot 6 regelmatig gevormde kamtanden. Kamhiel niet te lang en vrij van de schedel, horizontaal gedragen. Fijn van weefsel en felrood van kleur
- **kop:** krachtig met brede schedel, iets afgeplat
- **gezicht:** fijn van weefsel en felrood van kleur
- **snavel:** krachtig en licht gebogen, wit
- **kinlellen:** middellang, goed gerond, fijn van weefsel en felrood van kleur
- **oorlellen:** amandelvormig, middelgroot, glad en vlak aanliggend; wit van kleur
- **ogen:** groot en rond, oranje-rood
- **hals:** middellang, iets naar voor gebogen
- **romp:** breed, diep en gestrekt, enigszins rechthoekig van bouw, licht afhellend naar achter. Fiere houding met iets opgerichte borst
- **rug:** lang en breed, iets naar achter aflopend
- **borst:** breed en diep, goed gerond, iets naar voor maar niet te hoog gedragen
- **vleugels:** goed ontwikkeld, vast en gesloten aan de romp, bijna horizontaal gedragen, vleugeleinden onder het zadelbehang verborgen
- **staart:** goed ontwikkeld, onder een hoek van 50 graden gedragen; staartstuurveren breed en lang, goed geopend maar elkaar goed afdekkend; sikfels goed ontwikkeld en fraai gebogen; staartdekveren goed aansluitend bij het zadelbehang
- **benedendijen:** behoorlijk van lengte, voor een deel schuilgaand in de flankbevedering
- **loopbenen:** middellang, glad en fijn geschubd, witroze van kleur
- **tenen:** goed gespreid, witroze
- **nagels:** gebogen en wit
- **bevedering:** vol, glad aanliggend, donspartij gesloten
- **halsbehang:** zeer goed ontwikkeld, reikend tot op de schouders en de rug
- **zadelbehang:** goed ontwikkeld, overgang naar de staart goed opvullend

Uiterlijk hen

Behalve de secundaire geslachtsverschillen, dezelfde kenmerken als bij de haan, met uitzondering van:

- **gezicht:** fijn van weefsel en felrood van kleur
- **oorlellen:** tamelijk klein, amandelvormig, vlak en glad aanliggend, wit van kleur
- **romp:** breed, diep en gestrekt, rechthoekig van bouw, iets naar achter vermallend. Achterdeel breed en diep met behoorlijk ontwikkelde legbuik
- **kam:** enkel, middelgroot, omvallend naar een zijde met uitzondering van het kamfront dat rechtop staat, fijn van weefsel en felrood van kleur
- **rug:** breed, lang en vlak, bijna horizontaal
- **staart:** half geopend, onder een hoek van 40 graden gedragen

Erkende kleurlagen (1): goud koekoekgeband

Bij de haan

- **kop en halsbehang:** elke veer is op een oranje ondergrond een aantal keer overdwers onderbroken door zeer bleke oranjegele banden die niet scherp begrensd zijn en neigen naar een omgekeerde V-vorm
- **rug en zadel:** het zichtbare gedeelte zoals het halsbehang, in het ondergedevorte is enige onregelmatige fijne grijze streep-tekening zichtbaar. Het zadel is een tint warmer van kleur dan het halsbehang
- **hals, borst en dijen:** donkergrijs met dwars over de veer meerdere goed afgelijnde oranjebruine banden die ongeveer even breed zijn als de donkergrijze banden. De veren zijn bovendien nàg eens drie tot vier keer licht boogvormig dwars onderbroken door een lichtere band die niet scherp begrensd is. Deze lichtere banden doorkruisen zowel de donkergrijze als de oranjebruine banden en veroorzaken er respectievelijk bleekgrijze en bleke oranjegele zones. De tekening moet over het hele lichaam zo regelmatig mogelijk zijn, met een heldere grondkleur
- **vleugels:** de vleugelboog zoals het zadelbehang maar een tint intenser de vleugeldekveren zoals de borst maar met iets smallere oranje banden. Slagpennen grof doch regelmatig getekend met afwisselende donkere en bleke oranje en grijze banden zonder inmenging van wit
- **staart:** staartstuurveren koekoek. Grote sikkels koekoek met aan de randen van het uiteinde een onderbroken oranje visgraattekening. De overige sikkels eveneens koekoek met een doorlopende V-vormige oranje bandtekening
- **buik:** donkergrijs met fijne oranje streping
- **donskleur:** licht tot donkergrijs

Bij de hen

- **kop en halsbehang:** elke veer is op een warme oranje ondergrond een aantal keer overdwers onderbroken door bleke oranjegele banden die niet scherp begrensd zijn. De halskraag dient vrij te zijn van grijze of zwarte vlekjes. De kleur van de halskraag is een tint warmer dan die van het halsbehang van de haan
- **hals, borst en dijen, rug en zadel:** donkergrijs met dwars over de veer meerdere goed afgelijnde oranjebruine banden die op de borst ongeveer even breed zijn als de donkergrijze banden. Op de rug zijn de grijze banden iets breder. De veren zijn bovendien nog eens drie tot vier keer licht boogvormig overdwers onderbroken door een lichtere band die niet scherp begrensd is. Deze lichtere banden doorkruisen zowel de donkergrijze als de oranjebruine banden en veroorzaken er respectievelijk bleekgrijze en bleke oranjegele zones. De tekening moet over het hele lichaam zo regelmatig mogelijk zijn, met een heldere grondkleur
- **vleugels:** vleugeldekveren zoals de borst maar met iets smallere oranje banden. Slagpennen grof doch regelmatig getekend met afwisselende donkere en bleke oranje en grijze banden zonder inmenging van wit
- **staart:** staartstuurveren koekoek met bijkomend een zo duidelijk mogelijke oranje bandtekening die zo ver mogelijk moet doorlopen naar het uiteinde van de veren
- **buik:** donkergrijs met fijne oranje streping
- **donskleur:** licht tot donkergrijs

Gewichten

Jonge haan 2,30 kg
Jonge hen 1,80 kg

Overjarige of oude haan 2,50 kg
Overjarige of oude hen 2,20 kg

Te vermijden fouten

Rechte kam bij jonge hennen; te grote kam bij de haan; S-vormige kam bij de

hen; te lichte oogkleur; rood in de oren; wit in het gezicht; onvoldoende aangesloten vleugels; te hellende rug; te gesloten of te gespreide staart; te smalle bouw; onvoldoende borstdiepte; te weinig legbuik; te korte sikkels.

Zware fouten Rechte kam bij oude hennen; omvallende kam bij de haan; rode of gele oorlellen; sporen van geel pigment in de loopbenen, snavel of huid.

Status Zeer zeldzaam.

Geografisch Verspreid over gans Vlaanderen, niet in West-Vlaanderen.

Systeem van identificatie - niet-verwijderbare ring

Pluimvee dat gehouden wordt op het eigen erf dient niet identificeerbaar te zijn en bij het verhandelen van dieren van de ene fokker naar de andere moeten de dieren ook niet identificeerbaar zijn. Maar van zodra dieren naar een verzameling (tentoonstelling of verkoopsmarkt, ...) gaan, moeten ze identificeerbaar zijn met een niet-verwijderbare pootring. SLE verdeelt ringen die ook op pluimveetentoonstellingen aanvaard worden (EE-ringen). Daarnaast heeft SLE ringen voor dieren van eigen kweek die bestemd zijn voor huis- tuin- en keukengebruik.

De ringmaat voor het Hoen van de Zwalmvallei: 18 mm (haan) en 16 mm (hen).

De wet zegt het volgende: *“Het verhandelen van pluimvee en hobbypluimvee naar en door ‘hobbyhouders’, al dan niet via de markten, is verboden, met uitzondering van de afwijkingen.”*

De afwijkingen:

1) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van pluimvee en hobby pluimvee, al dan niet via de markten, door een **pluimveehandelaar** toegelaten onder de volgende bijkomende voorwaarden:

De pluimveehandelaar kan enkel pluimvee en hobbypluimvee verhandelen dat afkomstig is van:

- a) een houder van **pluimvee geregistreerd in Sanitel**.
- b) een houder van **hobbypluimvee geregistreerd in Sanitel**, op voorwaarde dat deze al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiters van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd. De aangekochte dieren waren bovendien minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd.
- c) een houder van **hobbypluimvee, die niet in Sanitel geregistreerd** is, op voorwaarde dat:
 - de verhandelde kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen individueel geïdentificeerd zijn met een gesloten **niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoötechnische en genealogische voorschriften voor de verbe-

- tering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.
- deze de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiters van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.
 - de aangekochte dieren ten minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd waren.
- 2) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee, al dan niet via de markten, **door een in Sanitel geregistreerde hobbyhouder** toegelaten onder de volgende voorwaarden:
- a) De houder is verplicht om al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwerg- kwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts te laten vaccineren tegen ND. Deze vaccinatie gebeurt ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiters van het gebruikte vaccin. De vaccinatie wordt door de erkende dierenarts geattesteerd.
 - b) Voor het verhandelen naar een handelaar, moeten de verhandelde dieren volgens de instructies vermeld onder punt 1.c al tenminste 15 dagen en maximum 9 maanden gevaccineerd zijn.
 - c) Voor het verhandelen naar een andere houder van hobbypluimvee, al dan niet in Sanitel geregistreerd, moeten de verhandelde dieren gevaccineerd zijn volgens de instructies vermeld onder punt 1.c.
- 3) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee door **een niet in Sanitel geregistreerde hobbyhouder**, met uitzondering van de verkoop via de markten, toegelaten onder de volgende voorwaarden:
- a) ***De houder kan zonder voorwaarden zijn hobbypluimvee direct verhandelen met een andere hobbyhouder.***
 - b) De houder kan zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen verhandelen **aan een pluimveehandelaar** op voorwaarde dat:
 - i. deze dieren individueel **geïdentificeerd zijn met een gesloten niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoö- technische en genealogische voorschriften voor de verbetering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.
 - ii. de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND werden **gevaccineerd**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiters van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.

Systeem voor registratie van afstamming

Steunpunt Levend Erfgoed vzw gebruikt een eigen softwaresysteem om het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) te kunnen doen. Het is een eenvoudig systeem dat enkel beoogt te registreren wie welke dieren houdt en hoeveel. Identificatie van de dieren is voor dit systeem niet nodig aangezien volgende gegevens door de fokker zelf kunnen ingevoerd worden. Iedereen die een account aanmaakt via www.sle.be en mijnSLE kan gratis het programma gebruiken. SLE-lidmaatschap is niet vereist.

In de databank volgende gegevens bijgehouden:

- de eigenaar
- het ras
- de kleurslag

Verder kan geantwoord worden op volgende vragen:

- Ik heb een idee van het aantal jonge en volwassen dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal jonge en volwassen dieren
- Ik moet me beperken tot een globaal aantal dieren

Steunpunt Levend Erfgoed vzw werkt aan een nieuw patrimoniumbeheerprogramma waarin het ook voor neerhofdieren mogelijk zal zijn dieren op individuele basis te registreren en afstammingsgegevens zullen kunnen bijgehouden worden.

Selectie- en fokdoelstellingen

Het Hoen van de Zwalmvallei is een legras en legt witte eieren van ongeveer 60 gram. Het doel van de fokkerij is de instandhouding met behoud van de kenmerken en de nutsdoelen.

De gezondheid van de dieren is van groot belang binnen de stamboekfokkerij. Fokkers worden geadviseerd om enkel dieren in te zetten met een probleemloze gezondheid die een minimum aan diergeneeskundige zorg vereisen en die geen zoötechnische gebreken vertonen.

Bijzondere aandacht gaat naar de soliditeit van het geraamte: geen krom borstbeen, geen kromme benen of tenen, geen X- of O-benen, geen karperrug, geen splitvleugels, kruisbekken... Doordat bij pluimvee meer lijnenteelt voorkomt, is grote aandacht nodig bij het beoordelen van de nakomelingen en kunnen genetische afwijkingen niet gebruikt worden voor de fok.

Van inteelt is sprake als twee dieren met elkaar worden gepaard die familie van elkaar zijn. Bij lijnenteelt wordt hetzelfde gedaan. Het verschil tussen inteelt en lijnenteelt betekent in de praktijk meestal een verschil in gradatie. Bij het toepassen van lijnenteelt is de achterliggende gedachte veelal om daarmee goede eigenschappen te 'verankeren' en zo zekerheid in de vererving te creëren.

Maar lijnenteelt en zeker inteelt geeft een verhoogde kans op het optreden van erfelijke afwijkingen en het optreden van inteeltdepressie (voornamelijk terug te zien in verminderde vruchtbaarheid en vitaliteit). Op populatieniveau is een verkleining van de genetische spreiding (dieren in de populatie worden steeds meer familie van elkaar).

Inteelt en lijnenteelt is af te raden als het om de instandhouding van het ras gaat.